

**Komentari HT-Hrvatskih telekomunikacija d.d.
na Prijedlog odluke kojom se HT-u određuje iznos
"postotka X" za izračun veleprodajne cijene *bitstream* pristupa**

17. veljače 2010.

Dana 18. siječnja 2010. godine Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije (dalje u tekstu: HAKOM) objavila je javnu raspravu o Prijedlogu odluke kojom se HT–Hrvatskim telekomunikacijama d.d. (dalje u tekstu: HT) određuje iznos "postotka X" za izračun veleprodajne cijene *bitstream* pristupa.

Koristeći mogućnost na davanje mišljenja na spomenuti Prijedlog odluke, kao i radi zaštite svojih prava i interesa, HT u otvorenom roku dostavlja sljedeće komentare:

1. OPĆENITO

HT smatra kako Prijedlog odluke HAKOM-a o određivanju veleprodajnih cijena usluge *bitstream* pristupa na IP razini na temelju bakrene parice primjenom „postotka X“ u iznosu od 49% predstavlja neprimjereno sniženje veleprodajne cijene širokopojsnog pristupa Internetu. Prihvatanje ovakvog Prijedloga odluke će, prema mišljenju HT-a, imati dalekosežne negativne posljedice na vrijednost ulaganja u novu infrastrukturu i na mogućnost povrata takvog ulaganja. Vrijednost elektroničkog komunikacijskog tržišta će se umanjiti smanjenjem razina cijena, a upitni su pozitivni učinci takve odluke na postizanje veće konkurentnosti na tržištu širokopojsnog pristupa koje je još uvijek u rastu te zahtjeva značajna ulaganja kako u krajnje korisnike tako i u novu infrastrukturu i mrežu.

HT procjenjuje da će ova odluka utjecati na značajno smanjenje prihoda od usluga širokopojsnog pristupa Internetu a time i smanjiti stopu povrata ulaganja u modernizaciju pristupnog dijela nepokretne mreže i infrastrukture a koja modernizacija (izgradnja optičke pristupne mreže) je nužna za daljnji razvoj tržišta elektroničkih komunikacija u Republici Hrvatskoj.

Smatramo kako predložena odluka ne može imati pozitivan učinak ni za alternativne operatore koji su uložili znatna sredstva u izdvajanje lokalne petlje jer se, prema našem mišljenju, omogućavanjem veleprodajnog širokopojsnog pristupa po izrazito niskoj cijeni umanjuje vrijednost već izvršenih ulaganja i alternativnih operatera u vlastitu mrežu.

U nastavku ovih komentara HT se detaljnije očituje na pojedine dijelove Prijedloga odluke, odnosno na primjedbe HAKOM-a vezene uz neusklađenost HT-ovog prijedloga sa regulatornim obvezama određenima analizom tržišta i odlukom Vijeća HAKOM-a od 17. srpnja 2009. godine.

2. POJEDINAČNI KOMENTARI HT-a

U Prijedlogu odluke, na str. 2., HAKOM navodi se kako se određivanjem prosječnog prometa za svaku pristupnu brzinu i svaki maloprodajni paket diskriminira operatore u odnosu na HT-ov maloprodajni dio.

Komentar:

Suprotno navodima HAKOM-a, HT smatra kako prvotno predloženi model, koji bi uključivao prosječnu količinu prometa, ne diskriminira operatore u odnosu na HT-ov maloprodajni dio, već im, naprotiv, omogućava slobodno kreiranje paketa maloprodajnih

usluga sukladno vlastitoj poslovnoj politici i potrebama krajnjih korisnika, umjesto da ih ograničava na korištenje paketa kakve na maloprodajnoj razini nudi HT.

Naime, operator može ukupno „zakupljeni“ promet (zbroj količina prosječnog prometa uključenog u pojedini paket veleprodajne *bitstream* usluge) rasporediti sukladno vlastitoj poslovnoj politici i potrebama svojih krajnjih korisnika. Tako jedan dio krajnjih korisnika može odabrati pakete koji uključuju znatno manje prometa od dodijeljene prosječne količine, dok drugi paketi mogu biti na razini ili iznad razine dodijeljene prosječne količine, a da pri tome operator plaća dodatnu količinu prometa samo ukoliko zbroj utrošenog prometa svih krajnjih korisnika tog operatora prelazi ukupno „zakupljeni“ promet u tom mjesecu na veleprodajnoj razini.

Nadalje, HT smatra kako predložena metodologija ne sprječava druge operatore da ponude maloprodajne pakete sa neograničenim (*flat*) prometom, i to na način da operator korisnik samostalno procijeni potrošnju takvih korisnika i sukladno tome odredi cijenu maloprodajnog paketa koja će obuhvatiti očekivanu potrošnju i odgovarajuću marginu.

Dodatno, HT je uz prvi dostavljeni izračun predvidio reviziju cijenu na tromjesečnoj razini, ovisno o stvarnoj količini prometa iz prethodnog tromjesečnog razdoblja, a naknadno predložio i smanjenje uključene količine prometa na 3 GB po ADSL pristupu, što bi omogućilo drugim operatorima i ponudu maloprodajnih paketa sa manjom količinom prometa, bez rizika da će dio prometa ostati „neiskorišten“.

U Prijedlogu odluke, na str. 2., HAKOM navodi se kako iznos „postotka X“ od 15% nije dovoljan da bi operator koji je minimalno efikasan kao HT mogao nuditi usluge krajnjim korisnicima bez ulaženja u gubitke i ostvarivati razumnu dobit.

Komentar:

U obrazloženju Prijedloga odluke HAKOM navodi kako je u dopisu od 17. studenog 2009. godine „*detajno obrazložio razloge neprihvatanja prijedloga HT-a ...*“. Međutim, iako su u tom dopisu sadržane primjedbe vezane uz metodologiju, odnosno uz primjenu prosječne količine prometa uz svaku pristupnu brzinu, HAKOM ne navodi obrazloženje za ocjenu da predloženi iznos „postotka X“ od 15% nije razuman i opravdan, niti navodi podlogu za svoj prijedlog višeg iznosa „postotka X“.

U odluci se, nadalje, navodi kako, „*[s]ukladno europskoj praksi, samo udio maloprodajnih troškova u ukupnoj maloprodajnoj cijeni usluga je na razini ili je veći od 15%...*“. Ovdje također nije navedeno nikakvo obrazloženje odnosno podaci koji bi potkrijepili ovakvu tvrdnju. Osim toga, već iz činjenice da se cijene maloprodajnih usluga razlikuju među nacionalnim tržištima proizlazi da nije moguće odrediti jedinstveni iznos udjela maloprodajnih troškova u ukupnoj maloprodajnoj cijeni, već on izravno ovisi o apsolutnom iznosu maloprodajnih cijena, koje se uvelike razlikuju od tržišta do tržišta.

Iako se u Prijedlogu odluke navodi kako je HAKOM započeo pregovore s HT-om na način određen analizom tržišta, dakle korištenjem najbolje europske prakse određivanja cijena prema metodi *retail minus*, iz nastavka obrazloženja je vidljivo da su u obzir uzete samo Slovenija i Republika Irska, i to bez jasnog kriterija za njihov odabir.

Naime, u obrazloženju je navedeno kako su pri izračunu u obzir uzete cijene usporedivih usluga u državama koje imaju usporediv način određivanja cijena koji se temelji na metodi maloprodajna cijena minus, pri čemu je u obzir uzet i tržišni udjel operatora sa značajnom tržišnom snagom na mjerodavnom maloprodajnom tržištu. Tako je objašnjeno da su Slovenija i Republika Irska odabrane jer su potrebni podaci dostupni i javno objavljeni, što nije slučaj kod nekih drugih zemalja gdje podaci o iznosu „postotka X“ nisu javno objavljeni, već je objavljena samo konačna veleprodajna cijena, što takve podatke ne čini prikladnima za usporedbu.

HT smatra kako prilikom odabira država za usporedbu HAKOM nije postupio niti u skladu s analizom tržišta, gdje je naveo da će se u pregovorima prilikom određivanja cijena koristiti najbolja europska praksa, niti u skladu sa kriterijem koje je sam postavio, prema kojem su

mjerodavne cijene u državama koje imaju usporediv način određivanja cijena na *retail minus* principu. Prema izvještaju konzultantske kuće Cullen International¹, osim Slovenije i Republike Irske, i u drugim državama, koje HAKOM nije uzeo u obzir, također se primjenjuje *retail minus* metoda (primjerice, u Mađarskoj, Makedoniji, Turskoj itd.). Čak i u slučajevima u kojima je objavljena samo konačna veleprodajna cijena, moguće je jednostavno utvrditi okvirne iznose razlika između maloprodajne i veleprodajne cijene, uz manja odstupanja zbog eventualnih specifičnosti veleprodajne usluge na pojedinom tržištu.

HAKOM je odstupio i od kriterija odgovarajućeg tržišnog udjela, s obzirom da tržišni udio *incumbenta* u navedenim državama ne odgovara tržišnom udjelu HT-a na mjerodavnom tržištu. Tako bi se temeljem zaključka HAKOM-a kako „*bi određivanje iznosa „postotka X“ na razini na kojoj je isti u zemljama s većom razinom tržišnog natjecanja, mogao pomoći razvoju održivog tržišnog natjecanja na maloprodajnoj razini i u Republici Hrvatskoj*“ kao referentna vrijednost mogao uzeti „postotak X“ u bilo kojoj državi u kojoj je tržišni udio *incumbenta* niži od udjela HT-a na mjerodavnom tržištu.

Naposljetku, i u samom Prijedlogu odluke HAKOM navodi kako se „*u Republici Irskoj kombinira relativni iznos „postotka X“ i fiksni iznos u € koji se odbija od maloprodajne cijene, te stoga nije moguće odrediti točan iznos „postotka X“*“.

HT smatra kako je iz ove tvrdnje HAKOM-a očito kako niti primjer Republike Irske nije trebao biti uzet kao mjerodavan, jer iz svega navedenog proizlazi kako nije u skladu sa kriterijima navedenima u Prijedlogu odluke.

Što se pak tiče Slovenije i primjene „postotka X“ u rasponu od 43% do 66%, skrećemo pažnju kako je u Sloveniji u tijeku postupak izmjene iznosa „postotka X“, rezultat kojeg bi mogao biti smanjenje „postotka X“ na maksimalni iznos od 39% za pristupne brzine do 20 Mbps (što je usporedivo sa kapacitetima iz Standardne ponude HT-a). Pri tome je važno uzeti u obzir da će, čak i uz primjenu takvog (još uvijek visokog) postotka, konačna cijena veleprodajne *bitstream* usluge biti znatno viša od one koju predlaže HAKOM. Dodatno, slovenski regulator (APEK) je u analizi mjerodavnog tržišta iz rujna 2009. godine izričito naveo da se pri određivanju „postotka X“ pošivala margina operatora sa značajnom tržišnom snagom u iznosu od 29% od maloprodajne cijene usluge (kao *benchmark* maloprodajnih margina u pet država članica Europske unije, i to: Belgiji, Nizozemskoj, Velikoj Britaniji, Španjolskoj i Njemačkoj, u kojima ta margina iznosi u rasponu od 16% do 46%).

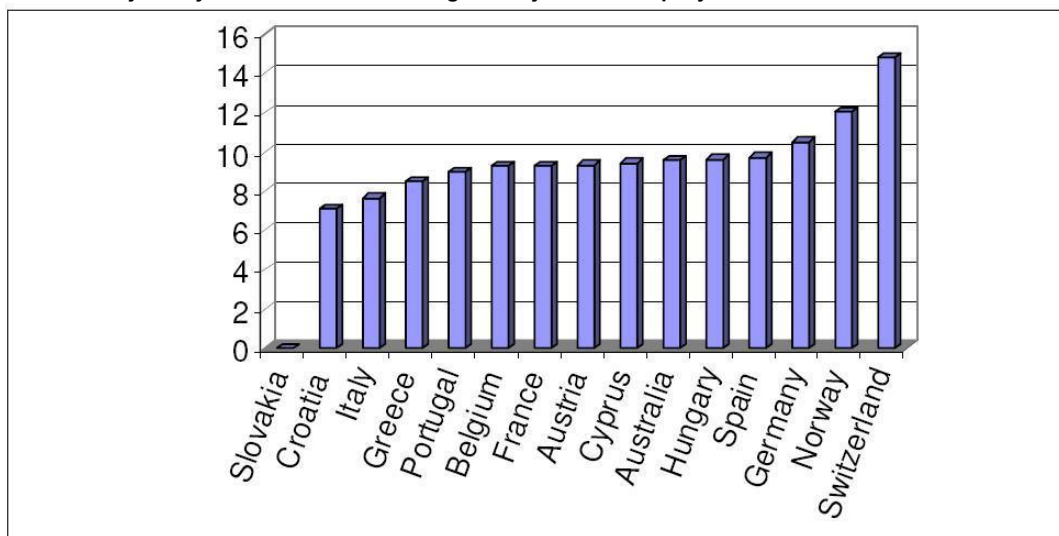
Isto tako, HAKOM se u obrazloženju Prijedloga odluke na više mjesta poziva na načelo troškovne usmjerenosti cijena, ali istovremeno ne uzima u obzir moguće posljedice određivanja „postotka X“ u predloženom iznosu na pokrivenost troškova *bitstream* usluge, odnosno ne uzima u obzir rizik da bi HT bio prisiljen nuditi veleprodajnu uslugu ne samo bez ikakve margine, već i ispod razine troškova u gotovo svim veleprodajnim paketima.

Dodatno, HT smatra kako, cijena veleprodajnog širokopojasnog pristupa ne bi smjela biti manja od cijene izdvojene lokalne petlje. Budući da je cijena HT-ove usluge izdvojene lokalne petlje (52,14 kuna bez PDV-a) ionako među najnižima u Europi, prijedlog HAKOM-a bi rezultirao odnosom cijene te usluge i cijene *bitstream* usluge koji bi bio suprotan najboljoj europskoj praksi u određivanju cijena. S obzirom da bi cijene većine veleprodajnih paketa *bitstream* usluge bile ispod cijene izdvojene lokalne petlje, HAKOM-ov bi prijedlog bio izuzetno nepovoljan za sve postojeće operatore, koji su već uložili značajna sredstva u korištenje usluge izdvojene lokalne petlje.

Potvrda navedenog odnosa cijena spomenutih usluga vidljiva je u sljedećim tablicama, iz kojih proizlazi da su na europskoj razini cijene *bitstream* usluge od 30% do 80% više od cijena usluge izdvojene lokalne petlje na istom nacionalnom tržištu.

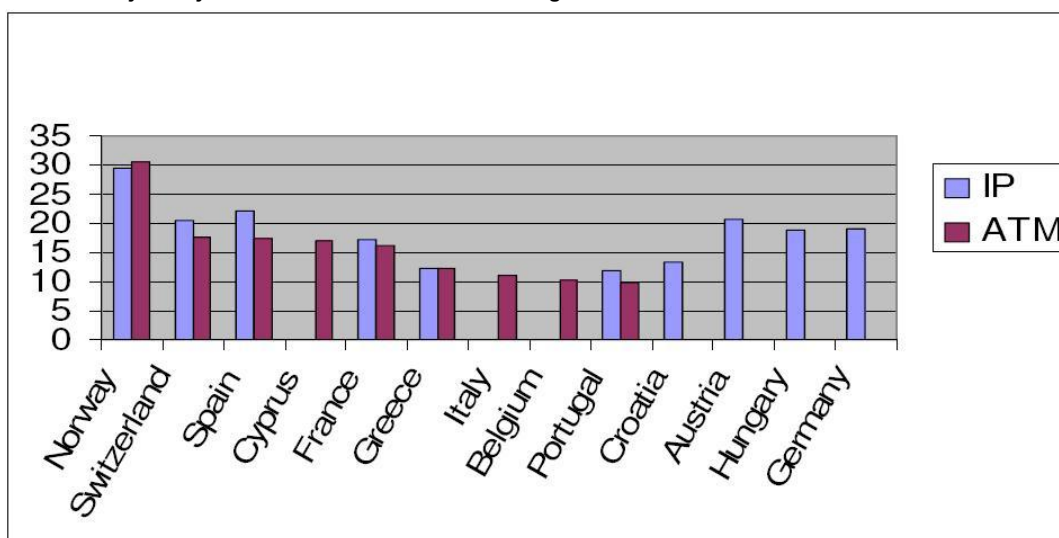
¹ Cross-Country Analysis September 2009; Cullen International.

Tablica 1. Cijene mjesečne naknade za uslugu izdvojene lokalne petlje u eurima



European Wholesalers in Dialogue - Athens, May, 2008

Tablica 2. Cijene mjesečne naknade za bitstream uslugu u eurima



European Wholesalers in Dialogue - Athens, May, 2008

Važnost odnosa cijene izdvojene lokalne petlje i cijene *bitstream* usluge prepoznao je i švedski regulator, koji je pri razmatranju modela formiranja cijena *bitstream* usluge uvidio rizik od premale razlike među veleprodajnim cijenama izdvojene lokalne petlje i *bitstream* usluge, što bi dovelo do pada interesa za pristup izdvojenoj lokalnoj petlji. Kako bi se izbjegli negativni efekti, regulator zaključuje kako je bitno zadržati poticaje za operatore da ulažu primarno u uslugu izdvojene lokalne petlje, da bi se dugoročno osiguralo tržišno natjecanje, s obzirom da razvoj alternativne infrastrukture na duži rok dovodi do smanjivanja udjela jednog operatora u izgrađenoj infrastrukturi.²

² Izvor: Cullen International

U Prijedlogu odluke, na str. 2., HAKOM navodi se kako cijene za pristupne brzine koje HT ne nudi na maloprodaji nisu pravilno određene metodom linearne interpolacije.

HT smatra kako se primjenom metode linearne interpolacije, na način kako je to navedeno u Prijedlogu odluke, ne uzima u obzir troškovna usmjerenost cijena, na koju se HAKOM poziva i u analizi tržišta i u samom Prijedlogu odluke. Stoga smatramo da nije opravdano veleprodajne troškove *bitstream* usluge svesti na vrijednosti koje bi bile rezultat zamišljenog pravca HT-ovih maloprodajnih cijena i time u potpunosti zanemariti fiksne troškove ove usluge, i to u dijelu troškova koji ne ovisi o pristupnoj brzini i postoje neovisno o tome je li riječ o paketu sa pristupnom brzinom od 512 kbps ili 20 Mbps.

3. PRIJEDLOG HT-a

S obzirom na sve navedeno, HT smatra kako se uzimanje u obzir metodologije i iznosa „postotka X“ iz samo dvije države Europske unije (čija je usporedivost upitna i prema navodima HAKOM-a), ne može smatrati primjenom najbolje europske prakse određivanja cijena, na kojoj bi bilo opravdano temeljiti prijedlog HAKOM-a za *retail minus* u iznosu od 49%. Isto tako, iako se u Prijedlogu odluke analizirao odnos cijena usluge izdvojene lokalne petlje i usluge *bitstream* pristupa, očito je kako se pri određivanju iznosa „postotka X“ nije vodilo računa o europskoj praksi vezanoj uz odnos cijena tih usluga jer bi, prema Prijedlogu odluke, cijena većine paketa *bitstream* usluge bila niža od cijene usluge izdvojene lokalne petlje.

Slijedom prethodno navedenih argumenata i smjernica sa usporedivih europskih tržišta, HT poziva HAKOM na ponovno razmatranje prijedloga HT-a iznesenog u dopisu od 23. studenog 2009. godine, prema kojem bi se „postotak X“ odredio u jedinstvenom iznosu od 20%, a količina prometa uključenog u veleprodajni paket bi se smanjila sa 10 na 3 GB.